

سخنی در فلسفه‌ی پژوهش

فرهنگ لران
دانشگاه صنعتی اصفهان

فلسفه چیست؟

- اگر پرسیم زیست‌شناسی چیست هم با همین دشواری روبه‌رو می‌شویم.
- شاید بگوییم زیست‌شناسی، اندیشیدن به فعالیت ساختارهای زنده است. در این پاسخ نکته‌ای هست؛ **زیست‌شناسی** **فعالیتی انسانی است** ولی انسان را، مگر به عنوان یک گونه‌ی زنده، مطالعه نمی‌کند.
- آیا زیست‌شناسی بافت‌های مرده را مطالعه نمی‌کند؟ یا مواد معدنی‌ای که بدن سخت‌پوستان را می‌سازد؟

میز چیست؟

- پاسخ این سوال هم، دشوار و شاید ناشدنی باشد.
- آیا میز با تعداد پایه‌هایش، شکل سطحش، یا جنسش تعریف می‌شود؟
- اما اگر بپرسم میز به چه کار می‌آید چطور؟ آیا هنوز سوال دشواری است؟

فلسفیدن چیست؟

- فلسفیدن یک کار ذهنی است.
- آیا فلسفیدن پرسیدن است یا پاسخ دادن؟
- اگر پرسیدن است پرسش از چیست؟ چه پرسشی؟
- چه پاسخی را فلسفی می‌دانیم؟

- آیا اندیشیدن به این که چرا سیب می افتد یا چرا سیب قرمز است فلسفی است؟ یا کار فیزیک است و زیست شیمی؟
- فلسفیدن درباره‌ی سیب شاید اندیشیدن به این باشد که
 - چه پرسش‌هایی درباره‌ی سیب معنا دارد؟
 - چطور می شود برای هر سوال پاسخی یافت؟
 - چطور بدانیم که پاسخی یافته‌ایم؟
 - چطور بدانیم که پاسخمان درست است یا نادرست؟
 - آیا پاسخ ما تاریخی است؟
 - آیا جهان شمول است؟

- فلسفه شاید واژه‌ی بی‌معنایی باشد. مثل **سیاه** که معنا ندارد. اما پرسیدن از معنای ترکیب‌های شب سیاه، بازار سیاه، سیاه‌زخم و سیاه‌جامه‌گان، شدنی است.
- پس بپرسیم **فلسفه‌ی پژوهش چیست**.

فلسفه‌ی پژوهش، کنشی انسانی است که پژوهش را به معنای کنشی انسانی **بازمی‌نمایاند**.

باز نمودن؟

- چرا می‌گوییم فلسفیدن درباره‌ی پژوهش، آن را بازمی‌نمایاند؟ چون پژوهش کنشی انسانی است و در نتیجه آغازی داشته است. ولی ما فراموش کرده‌ایم که چیست و از چگونه‌گی‌اش می‌پرسیم.
- آیا پژوهش امری است که در بیرون از ذهن ما هست و کار ما کشف یا باز-دیدن آن است؟ یا «پژوهش» چیزی در حال شدن است؟
- آیا پژوهش کشف است یا ابداع؟
- آیا جهان موجود است یا هست؟ (در حال شدن است.)

پژوهش کشف است یا ابداع؟

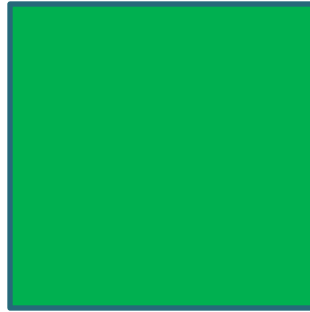
- **cogito** (فکر کردن) در آغاز به معنای «با هم تکان دادن» بوده است.
- **Intelligo** (هوش) در آغاز به معنای «برگزیدن» بوده است.
- برگزیدن یعنی انتخاب ترکیبی از میان همه‌ی ترکیب‌های ممکن و کنار گذاشتن ترکیب‌های بی‌ثمر.
- «آگاهی» یعنی انتخاب.
- اکتشاف فرایندی داروینی است.

آموزش

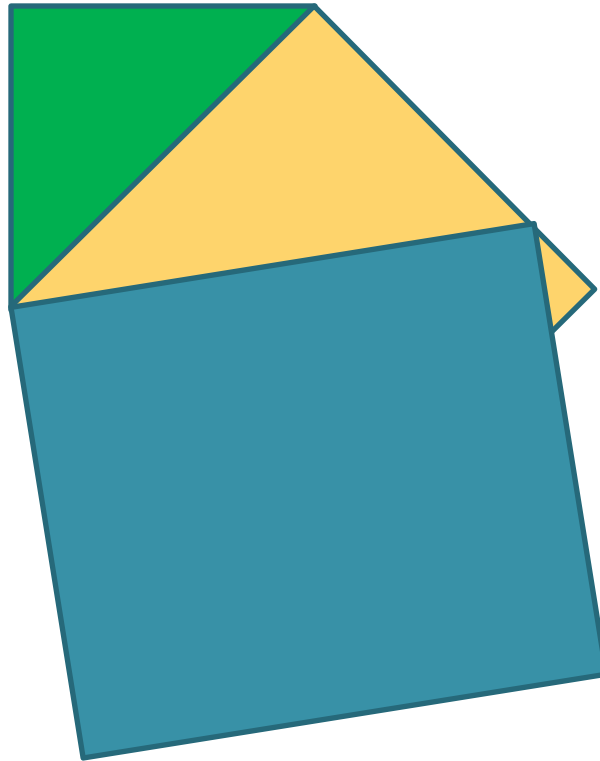
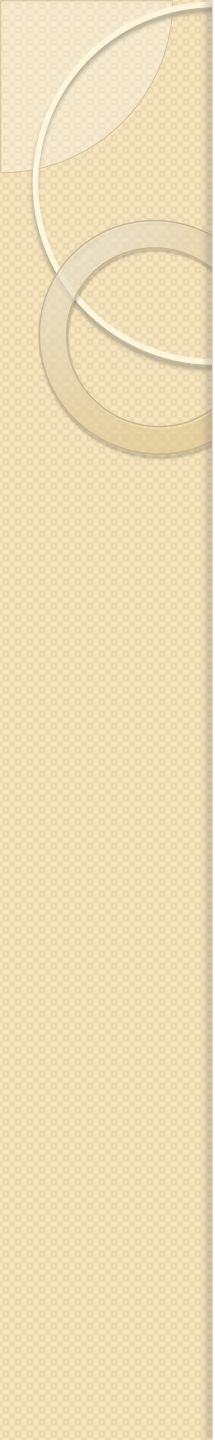
- آموزش یعنی تربیت ذهن و کسب مهارت در گونه‌ای از انتخاب
- آموزش، حفظ سنت است (حفظ سنت در برابر انقلاب می‌آید)
- آموزش می‌گوید **مشاهده‌ی علمی** یعنی چه. (رسیدن به مشاهده‌ای که با درک رسمی انطباق دارد.)
- آموزش یعنی تبدیل انسان به متخصص.

آموزش

- با یک پرگار، یک گونیا و خط‌کشی که فقط طول واحد را نشان می‌دهد، مربعی به طول یک رسم می‌کنیم.

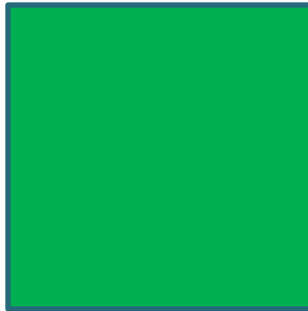

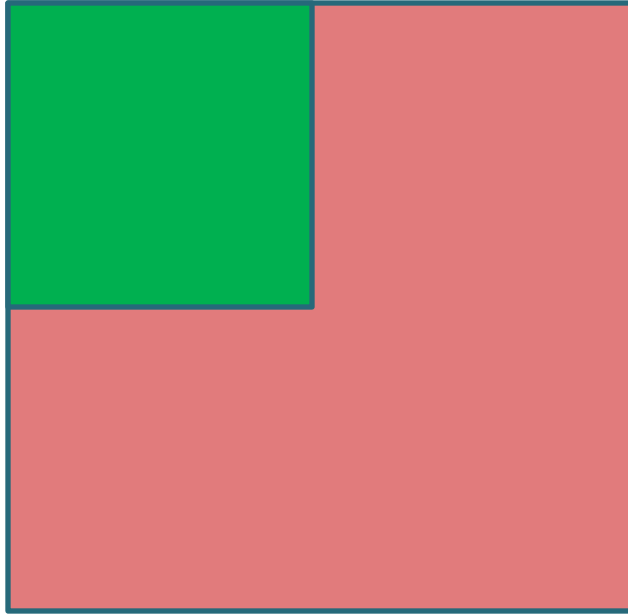
- با همین ابزار، مربعی رسم کنید که سطح آن سه برابر این مربع باشد.

آموزش

- با همان ابزار، مربعی رسم کنید که سطح آن چهاربرابر این مربع باشد.

- تخصص، تیزبینی و ریزبینی است.
- تخصص بینایی به قیمت کوری است.

زبان

- آشکارکننده: واژه‌سازی جهت بیان یافته‌های نو. مثل آپ
- بدیهی‌کننده: معانی ساییده می‌شوند و دیگر فکربرانگیز نیستند.
- پوشاننده: تفاوت‌ها پوشیده می‌شوند. مثال: انسان **زنده** است.
- گربه **زنده** است.
- گمراه‌کننده.
- عامل تفرقه.

پرگویی

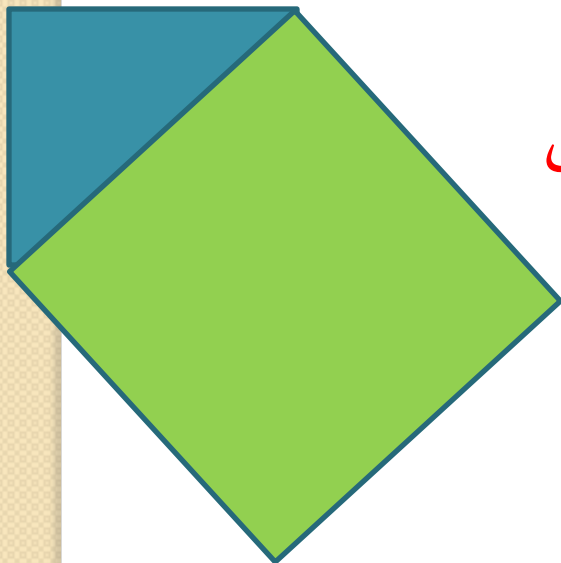
پرسش

- زمانی که چیزی مثل همیشه نیست، سوالی مطرح می‌شود.
- زمانی که افسرده می‌شویم از خود و جهان می‌پرسیم.

اندیشه‌ی ناب

- نظریه است که مشاهده را می‌سازد.
- پیش-شناخت‌ها هستند که جهان را به ما می‌نمایانند.
- پیش-شناخت‌ها هستند که اصول علم قیاسی را به دست می‌دهند.

- یادآوری: اثبات در کلام سقراط یعنی **نشان دادن**

درستی نظریه‌ها

- در علوم تجربی، اثبات درستی نظریه‌ها استقرایی است.
- درستی نظریه‌ها بر اساس ابطال‌پذیری است.
- نظریه‌ها تا زمان مرگ‌شان درست‌اند.

اندیشه پیشه کنیم

منابع

- مارتین هایدگر، «هستی و زمان»، ترجمه‌ی سیاوش جمادی، ققنوس.
- بابک احمدی، «هایدگر و پرسش بنیادین»، نشر مرکز.
- شاپور اعتماد، «دیدگاه‌ها و برهان‌ها»، نشر مرکز.
- ژاک آدامار، «روان‌شناسی ابداع در ریاضیات»، ترجمه‌ی عباس مخبر، دنا (ناشر دانش امروز).
- سوزان بلکمور، «آگاهی»، ترجمه‌ی رضارضایی، فرهنگ معاصر.